

Наш Лемко

РІК IV.

Ч. 16 (88)

Львів, 15-го серпня 1937.

Виходить двічі в місяць.

Адреса: Львів, ул. Новий Світ ч. 22.
NASZ LEMKO, LWÓW, UL. NOWY ŚWIAT 22.

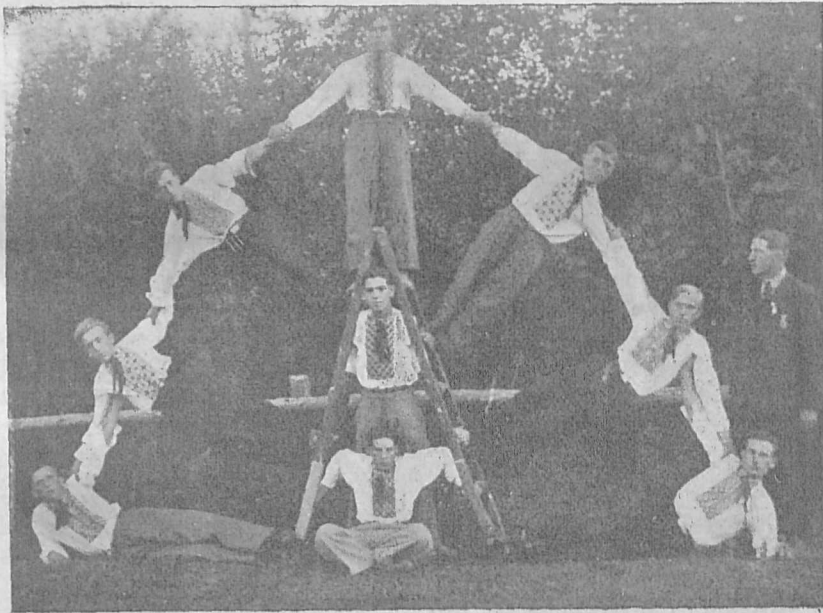
ЦІНА ЧИСЛА 15 ГР.

Оголошення після умови.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Річно 3 зол., Піврічно 1'80 зол., Чвертьрічно 1 зол.
ЗАКОРДОНОМ: Річно 1 ам. дол. або рівновартість.

У здоровому тілі — здорова душа.

Руханково-спортове Т-во „Сокіл“ у Володжі, при вправах.

День матері у Вороблику.

Заходами провідниці Дит. Садка М. Терепенко та Комітету Опіки над Д. С. влаштовано в неділю 25. липня ц. р. на площі при домівці Кр. „Сільський Господар“ — День Матері.

Програма складалася з слід. точок: Вступний реферат, дитячі деклямації й співи, пописові танки й вправи дітей зі Садка та доросту, на закінчення вистава „Козацькі діти“.

Слід підкреслити, що це перша імпреза з нагоди Дня Матері дбайливо опрацьована Марійкою Терепенко. На присутніх ця програма зробила велике вражіння, всі були зворушені, дехто не міг здержати напливаючих до очей слез.

Публика дописала хоч перешкодив дощик; жаль тільки, що знайшлося вдруге стільки несвідомих і безсормних людей, котрі ізза плотів дивилися (як вовк до бабиного города), шкодуючи 15 сотиків на таку благородну ціль, як удержання Дитячого Садка! (до Дит. Садка ходить 46 дітей). Хочемо вірити, що за місяць, на закінченні Садка — таких диких глядачів не буде.

КОЖНИЙ ВЖЕ ЗНАЄ, що

найкращим дитячим, національним часописом є

„ДЗВІНОЧОК“

Це вчитель, приятель і товариш українських дітей. Гарно ілюстрована книжечка „Дзвіночок“ вміщує щомісяця цікаві оповідання, казочки, байки, вірші, сценки, загадки, шаради, ребусики, п'єси з нотами і т. д. — Чи Твоя сестричка, братчик має „Дзвіночок“? — Кошт маллий, бо всего 2 зл. виносить річна передплата. (Поодинокє число 20 гр.)

„Дзвіночок“, Львів, Косцюшка 1 а

Подяка.

Виділ читальні „Просвіта“ в Костевій, повіт Перемишль, складає нашій Еміграції за морем, особливо громадянинуві Йосифові Шпакові вислови найглибшої та найщирішої подяки за їх щирі жертви, котрі вже два рази прислали, а то пеший раз 25 зол. 25 гр., а другий раз 62 зл. 80 гр. Йосиф Шпак, котрий для читальні не лиш гроші, але й душу давби. Нехай Господь Бог сторицею Вам нагородить та дасть Вам сили духа, доброго здоровля й довгого життя. Дбайте за „Просвіту“, бо це наш одинокий скарб. Помагай Вам Боже ще повернути на рідну землю!

За Виділ читальні „Просвіта“
в Костевій:

Володимир Кашицький, голова.

За 5 злотих будете мати книжку п. н. ІЛЮСТРОВАНА ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ, Ю. Тарновича, УКРАЇНСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ НА ЛЕМКІВщині, І. Бугеря, та СХІДНИМИ МЕЖАМИ ЛЕМКІВЩИНИ. — Замовляти у Видавництві: „НАШ ЛЕМКО“, Львів, ул. Новий Світ ч. 22.

До чого москвофіли ведуть народ.

НЕ СЛУХАЙТЕ МОСКВОФІЛЬСЬКИХ ПІДШЕПТІВ.

Цього року минає десять літ від часу, коли то москвофіли, перетягуючи багато наших лемківських сіл на російське православ'є, стали організувати напади збаламученого агітацією населення на гр.-кат церкви і приходства на Лемківщині. Описувати всі ці подвиги москвофілів в одній статті було б і за довго й неможливо. Згадаємо тут лише про два такі наїзди в Тилявій, де то москвофільські провідники виказали прямо на 100% усю свою „місійну“ зрілість і талант на Лемківщині.

Дня 3. липня 1927 р. поїхав тодішній гр.-кат. парох, Всеч. о. Іван Шкільник, до дочерної церкви в Терстяній відправити Богослуження. Тимчасом москвофільські провідники в Тиляві зорганізували й перепроводили насильне отворення місцевої, гр.-кат. церкви. В тій цілі підмовлені ними люди увійшли драбиною через отвір у вежі до нутра й тут через хори зішли до церкви. З черги відсунувши риглі, відчинили внутрішні двері, а відтак, відшрубувавши ковальську штабу, отворили й перші, входові, церковні двері. На кладовищі чекала вже церковна, православна процесія з людьми і з батюшкою, о. М. І., на чолі, котрі **сейчас увійшли тепер до церкви тут відправили своє Богослуження.** Після відправи оставили церкву отворену.

Відтак дня 4. липня 1927 р. зорганізували з черги москвофільські провідники наїзд на гр.-кат. приходство в Тиляві. Між 7-ою а 8-ою годиною рано, коли то ще діти спали, о. І. Шкільник побачив, що **велика юрба людей** зближається до приходства. Не предчуваючи нічого злого, вийшов він їм сейчас на стрічу, та спитав, чого собі бажують. На це товпа, в страшнім вереску загуділа: „Оддай ключі!... Забирайся попе!... Чом замикаш перед нами церков?!“ і т. д. Під сильним напором напасників парох почав уступати. Згодом товпа ще з більшим розгоном натиснула на нього і парох заточився до сіней. Хотів замкнути входові двері, але було вже запізно... Напасники напірали... Парох подався до кухні й тут вспів ще якось замкнути за собою двері.

В тім часі прийшов, а радше прибіг якраз на приходство п. П. Ч., тодішній комендант станиці державної поліції в Барвінку. Цей, протиснувшись через товпу до середини став відважно боронити одних дверей від спальної кімнати підчас коли парох боронив других дверей перед напасниками. Одначе ці останні — мимо приходу коменданта — не дали за виграну. **Припустили сильний наступ до дверей котрих боронив комендант, а котрі вони після одногодинного штурмування, розбивання і підважування джаганями, попусування замки, таки виважили і вдерлися до середини останньої, ще не занятої кімнати. Парох — враз з ріднею, — котра стала плакати, — знайшовся нагло в небезпеці утрати життя!...**

Тоді дружина пароха вручила церковні ключі присутному там студентові прав, п. Ілії Шкільникові а цей передав їх командантові поліції. Одначе товпа тим не вдоволася, але зажадала ключів для себе. Рівночасно зачала вдиратися щораз глибше та відсувати й **вносити домашні предмети з кімнати.** Тоді комендант віддав ключі одній особі, іменем М. М. з Тилявої. Та однак напасники і тим не вдоволася, але стали під адресою пароха кликати: „**Маеш забратися до 24 годин!...**“, а другі з до роги кричали: „**Бий, вишмарь!...**“ Колиж комендант приобіцяв їм, що „ксендз“ виїде, тоді напасники відступили — після півторагодинної облоги — від приходства. Од-

наче за хвилю знова прийшли і **домагалися метрик.** Командант зажадав тоді категорично від батюшки, щоб успокоїв наїзд. І щойно тоді, коли цей останній заявив, що не хоче метрик, юрба, підпомагана також в міжчасі напасниками з Терстяної, стала розходитися. Остаточно кінець подіям, які знайшли свій епілог в судовім процесі в Яслі, зробила завізвана командантом на поміч, державна поліція.

В десятиліття тих сумних, москвофілами викликаних подій настрій в Тиляві до непізнання змінився. Коли тепер Тилявіанам згадати про цей оригінальний наїзд і до приходства, то вони самі дивуються й обурюються на те, що своїм москвофільським провідникам далися тоді намовити до участі в ньому. Самі жалують того й кажуть, що цього не треба було. А це лише фрагмент тих подій, котрі з вини москвофілів розвивалися тоді на Лемківщині, не тільки в самій Тиляві, або й у Терстяні..

Терпіли отже тоді наші українські священники на Лемківщині за католицьку і національну справу!.. І то терпіли дуже багато!... Тимчасом о. „Медвецький“ сидів собі тоді преспокійно і превигідно в Станиславові, та прівся погідним тислом свого зичливого, українського оточення... А тепер прийшов до нас, щоб гірка чаша тих терпінь доповнилася і перелялася!...

Гриць Підгірський.

— 0 —

Ванівка коло Коросна

На основуючих зборах Народного Дому, який мають намір тутешні люди будувати ще в цьому році, були присутні такі москвофільські „дуби“ Короснянської округи, як Возняк з Коросна, Борна зі сином аж з Вороблика. Тому на зборах аж пінілися „просвітители“ захвляюючи большевицькі блага з „Збручем“; обіщували очевидно такі запровадити у Ванівці. Одначе не відяється, бо люди (слава!) не вірять їм тому, що такі порядки Ванівчани мали вже тоді, як сельроби верховодили в селі. Цікаве теж, що один з тих сельробів

бувний кандидат на сельроб. посади) є тепер предсідником читальні Качковського... Про господи а Возняка буде іншим разом, якто він давав злого на гр. кат. церкву в Полянках.

Тільки працею й розумною ошадністю доходяйть одиниці й народи до добробуту. Тому ошаджуйте та пересилайте заощаджені гроші до

Кооперативного Банку

„ДНІСТЕР“

у Львові, ул. Руська ч. 20.

3 успіхів нашої молоді.

Український журнал молоді „На Сліді“ помістив статтю, яку в цілості подаємо:

„Українська молодь розкинена долею по широкому світі чимраз то частіше вибивається на поверхню життя, добуває собі імя і приносить славу своїй Народі.

Відомо, як дуже популярним є в Америці летунське моделярство. Між молоддю числить воно сотки тисяч прихильників, майбутніх конструкторів та винахідників у летунстві. І очевидно відбуваються там щорічні змагання молодих летунів-конструкторів так за мистецтво поодиноких стейтів, як і цілої держави.

І ось у місті Детройт живе молодий українець, Галичанин з Лемківщини, Михайло Роль. Його дідо живе ще в краю, але він народився і виховався вже в Злучених Державах Північної Америки, куди емігрували його батьки.

Михайло Роль має сьогодні 20 років, але вже від літ його імя ши-

роко відоме у кругах американських летунсько-моделярських конструкторів. За ним вже велика скількість гарних побід у змаганнях, а від минулого року держить він титул мистця Детройту. Брав теж вже участь у народніх (державних) змаганнях.

Тепер знова зближаються мистецтва так Детройту, як і ці народні. З того приводу часопис „Детройт Сандей Тайм“ оголосив велику статтю. Він містить знимку Михайла Роля при праці над новим моделем літака у своїй гарній робітні, з підписом: „Детройтський мистець — Михайло Роль готується до боротьби за честь летунського клубу Детройт Уенг“ на всенародніх летунських змаганнях. Ось він буде модель літака, що братиме участь в змаганнях юніорів в червні ц. р. Побідника в цих змаганнях чекає велика слава”.

А у тексті статті пишеться м. ін: „Репрезентантом Детройту у юніорських змаганнях є Михайло Роль, 20-літній юнак. Він покінчив Фор-

дову промислову школу з дипломом варстатового рисівника і тепер працює в технологічному інституті Едісона.

Михайло Роль займається летунським моделярством від 1922 року. Він виграв вісім мистецтв летунських моделів і брав участь у національних змаганнях в минулому році в Вашингтоні. Він має повну скриню моделів та відзнак.

Має він уладжений вповні карстат до монтування моделів у пивниці дому свого батька. Там перебуває він увесь свій вільний час. Усе потрібне до своїх літаків робить він сам. Він каже: „Я маю тверду надію, що мій літак виконає своє завдання як найкраще”.

Ролеві приятелі звуть його „Мік“ і є повні захоплення для молодого конструктора моделів”.

Так пише репортер про нашого юнака.

А дальше описує, як виглядатимуть змагання. Мистець одержить 2.500 доларів, дальші нагороди — 250 доларів, подорож до Європи та довкруги Спол. Держав. Вкінці подає час та програму змагань.

I. Ш. Лукавиченко.

Файка.

— Аби тебе сім пар чортів раз по раз лопнуло, ти дідьче насіння! За моє здоровля, життя й доленьку гіркую! Як мав я 22 роки, коли при асентирунку до війська мене не взяли, купив мені Максим Гірничин на Кальварії файку й казав, що то файка штудерна, бо хто з неї курить, тому тютюн шкодити не буде. Ой така собі файка, з якогось твередого дерева, бо скільки я з неї викурив, ще не спалилася. Крива як кульбака. Хлопці з читальні кажуть, що я в зубах тримаю жидівський параграф. Аїно! Така закручена була моя файка. І на біду купив мені Максим ту файку. Колись за Австрії було ще яко тако. Курив тютюн. На війні теж курив тютюн, хоча вже змішаний з хмелем, але курив! Тепер, братіки мої любезні, сталося щось страшного і про це хочу вам розказати. А всему винна файка!

Сплонув досадно старий Голик і далі зачав оповідати цікаву історію про свою файку, або радше якого лиха вона йому накоїла. Старі й молоді сусіди посідали на призьбі біля хати, зацікавлені слухали оповідання старого дзвонаря Голика.

— Якась нечиста сила засіяла кілька зернят бакуну в мойому о-

городі під плотом. Вірте мені, я вже старий і не мало світа бачив, але бакуну, як він росте, я ще не бачив. Он, там, під тим плотом росло собі якесь хабаззя та на жовто квітло, з листям як лопух!

Одного дня зявився в селі панок в ропатій шапці, станув коло мойого плота й щось пише. Потім підходить до мене й питається, чи я тут господар? Я потакнув, а він тиць мені папір під ніс і каже підписатися. Питаю його: на що? А він каже, що нічого страшного, бо він списує, в кого таке зілля росте. Я повірив як порядному та підписався. Аж нараз за кілька днів приходять карний наказ на 100 злотих за „нелегальну управу тютюну“.

А щоб тя покрутило! Та звідки я мав знати, що це тютюн? Я не вчений! Не було тютюну, то я курив дубове й горіхове листя, а тютюну не сів, бо не знав як його сіяти! Писав до міста, до уряду скарбового, до старостівства, до всіх і просив. Казали внести одволане. Пішов я до адвоката Фінкельштайна, за одволення заплатив десять злотих. Пішла теличка! Заніс одволане і жду... Незадовго віт приносить папір, щоб я до скарбового уряду за стемплі заплатив 36 зл. 36 гр., бо інакше з одволення нічого не буде і ще до того кару заплачу. Раджуся старої, що роби-

ти та вважали ми продати останню корову, котра тільки нас живила. Продали і взяли за ню 48 зл., бо була вже стара. Заплатив за стемплі і знов жду. По кількох тижнях звивають мене знову до протоколу. При протоколі я відпекувався всього, але вони казали, що то неправда, бо адвокат в одволяно виразно написав, що ніби той тютюн я посіяв на пробу. Взяв я палицю в руку, закурив ту кривеньку файку й пошкандибав до хати.

Хай діється воля Божа — думаю собі! Ще були якісь упімнення, візвання, кари, але я собі з них нічого не робив... аж одного дня зїзджає коморник і списує мій маєток! Один і пів морга поля продали на ліцитації коршмареві, а тепер, як бачите, живу з дзвіниці. Стара моя, хай земля її буде пером, зажурилася та вмерла. Тоді я взяв свою криву файку і справив її похорон. Ген на горбочку на Боцьках закопав її та каменем приложив! — так скінчив старий Голик своє оповідання про файку.

— Знаєте що, дідусю? Завтра задзвоните „на смерть“ і нашим файкам! Поховаємо їх біля вашої! — сказали гуртом присутні.

— Чи не казав я, що мене Бог покарав для перестороги другим?

— Тепер коло нас не згинете, дідусю! Що мало йти на тютюн, це піде для вас!

НОВИНКИ

За жидівську й московську справу. До села Мадина, Горлицького повіту на Лемківщині прийшло повідомлення, що якийсь Крет з цього села згинув на еспан. фронті. Був знову один студентина, який вчився в Бельгії „на пана“, а тепер служить в Іспанії червоною голоті й пише, що добре платять та ще других намовляє в листах, щоби не один наш „Іван без роду“ їхав там. Ось так за гроші продає свою кров і свою душу за чужу справу.. Доки в нас будуть отакі „Івани без роду“ й без чести, доти ми будемо рабами.

Втопилося 100.000 кг. цукру. Підчас перевоження цукру з Данцігу до Гдині буря перевернула малий торговельний корабель. Цілий транспорт цукру понад 100.000 кг. втопився в морю.

Втеча в'язнів. З тюрми в Ряшеві втікло 11 в'язнів. Вони виломили крати та дісталися на вулиці міста. Тут очевидно не могли „спацерувати“ в тюремних одягах, тому зараз вломилися до склепу з убраннями й змінили одягу. Поліції вдалося дотепер тільки 2-ох зловити.

Наші робітники у Белзчині. Як у минулому так теж і в цьому році приїхали на жнива до дворів у Белзчині наші люди на жнива. Покищо до двора в Будинині приїхало 42 особи з сянського повіту з сіл: Щавне, Рипедь, Полонна; до двора в Жнятині з того-ж повіту з сіл: Должиця, Явірник, Радошиці — разом 59 осіб. Умовини праці є дуже тяжкі. Косять за 24-ий сніп — до того пан із зарібку потручує ще й кошти дороги в обі сторони. Працюють на полі від сходу сонця до пізнього сумерку. На день прохарчування дістають пів літри молока, 1 кг. хліба, 3 дкг. солони і 35 дкг. муки. Цьому нечуваному використуванню дворами людської робочої сили врешті повинно бути край! А справою тією повинно зайнятись Т-во „Сільський Господар“. Так, як і тамтого року, так теж і в цьому філія „Просвіти“ в Белзі звернула увагу Виділам читалень, щоби вони, використовуючи неділі, вели між робітниками з Лемківщини освідмлюючу працю. Поміж них роздано безплатно книжки й часопис „Наш Лемко“.

Скільки маємо кооператив. На недавно відбутих Загальних Зборах Ревізійного Союзу Українських Кооператив подано звітлення,

Не вільно нам забувати,
що всілякі

**ЦУКОРКИ
ШОКОЛЯДИ
Й СОЛОДКЕ
ПЕЧИВО**

купуємо тільки з правдиво
української фабрики

„ФОРТУНА НОВА“

що з днем 15. квітня 1937 р. Р. С. У. К. об'єднав 3194 кооператив, себто стільки, що в 1934 р. перед появою нового кооперативного закону. Той закон обмежив діяльність РСУК до території трьох східно-галицьких воевідств і зменшив число союзних кооператив до 2941. Число членів з кінцем грудня 1936 р. було 536.508 (в тім жінок 83.931) і зросло на 44.439 (19%) в порівнанні з минулим роком. Товарових кооператив було 2.394. Їх торги досягли суми 89.806.628 зл. і збільшені проти попереднього року на 8.200.739 зл., себто 9%. Зпоміж кооператив І. ступня тільки сільські виказують зріст торгів. Зате міські споживчі зменшилися на 9,2%.

Ще раз пригадуємо про стемплювання запальничок. З днем 1. липня ц. р. зачали в касах скарбових урядів у цілій Польщі стемплювання запальничок. До дня 31. вересня ц. р. всі запальнички мусять бути остемпльовані. Після того речинця неостемпльовані запальнички будуть конфісковані, а власники їх карані. Кожна особа може остемплювати тільки одну запальничку і то до власного вжитку. Остемплювання кишенькової запальнички коштує 1 зл., стінної і столової 3 зл., золоті або срібної 5 зл.

Концерт на дохід українського музею в Америці. Українська громада у Філядельфії уладила 21. III. ц. р. концерт у честь єпископа Константина Богачевського, який вже 13 років перебуває в Америці. Дохід з концерту призначено на перший Український Музей при Вищій Школі у Стемфорді тому, що цей рік єп. Константин призначив роком Рідної Школи і Музею. Програму концерту виповнили хоріві продукції катедрального хору і хору Сиротинця, продукції оркестри проф. П. Дубаса, сольоспів п. М. Горощка, квартет на фортеп'яні, де-

**Передплатники
в Америці й Канаді**

присилайте передплату на адресу „Наш Лемко“, Львів, ул. Новий Світ, 22.

клямації і святочній реферат, що його виголосив д-р В. Драган. По концерті привітні разом з єп. Константином зійшли до довшньої сали на вечеру. При милій гутірці вечера затягнулася до пізньої ночі. Преосв. Константин виголосив промову про значіння культури для нації. Крім того склали привіти визначні громадяни і представники організацій. Чистий прихід у сумі 290.67 дол. передано на руки єп. Константина на Український Музей у Стемфорді.

Домагання рільничих організацій. У звязку з цьогорічною посухою, та з причини цього трудного положення на селі, відбуваються ріжні наради польських селян, на яких висуюють слідуочі домагання: 1) уділення спец. пільгового кредиту, для малоземельних безповоротної запомоги; 2) усталення державою сталої ціни на збіжжа та худобу, обниження та держання на сталому поземі промислових виробів; 3) більших податкових пільг з розложенням податків за цей рік на 2 або 3 роки; 4) здержання платності всяких рат, зобовязань, що впливають з віддовженевих укладів і розложення цьогорічних рат на дальші три роки; 5) здержання всяких екекуцій супроти малоземельних.

Для вигоди мешканців сіл міністерство пошт і телеграфів поширило обсяг діяльності сільських листоношів. Крім звичайних і поручених посилок, продажі значків, листового паперу й векслів, листоноші будуть доручувати також харчеві пакки до ваги 1 кг.

Церковні брокати, борти, френдзлі, панаму і нитки Д. М. С. до вишивання фелонів і фан, готові фелони, фани, павуки, хрести, чаші, дзвони, прапори для Товариств і відзнаки, евангелія і прочі церковні книги, образи і образці, світло і кадло

купуйте й замовляйте в українській кооперативі

„ДОСТАВА“

у Львові, Ринок 43/І.

і в її склепах: у Львові, Руська ч. 20.
в Перемишлі, вул. Косцюшка ч. 5.

ІДЕЙНІ ГРОМАДЯНИ.

На хрестинах у громадянина Василя Михалюка в Гладішеві зібрав громадянин Михайло Мовчан на „Рідну Школу“ 10 зл. та 4.75 зл. на пресовий фонд „Нашого Лемка“.

За цей княжий дар складає наше рідне Товариство „Рідна Школа“ у Львові всім нашим Братам у Гладішеві, якнайщирішу подяку, зокрема „Наш Лемко“ бажає від серця всім своїм Читачам, Прихильникам і Жертводавцям у Гладішеві всего найкращого. Боже запласть!

Подвійне обличчя Криниці.

Криниця-живець, хоч лежить на Лемківщині, затратила наш питомий характер. Все тут чуже. Лікуванців в місяці липні нараховує до 7 тисяч. Заступлені всі області. Польщі, але є гості і з заграниці. Чути мову польську, німецьку, чеську, навіть французьку і, очевидно, жидівську, хоч подавляюча більшість жидів говорить по-польськи. Зате української майже не чути. По-перше: лікуванців-українців дуже тут мало, а й ті не всі говорять своєю мовою. По-друге: тамошні мешканці, як приміром різні робітники, післанці, портіери, говорять по-польськи ради хліба. Властиве тавро витискають на Криниці жиди. Скрізь їх тут повно: при водах, купелях, врешті всі лавки в парку окуповані виключно ними. Голосний і влізливий народ.

Всі пансіони та вілли заповнені, а є їх около 400. Ціни кімнат від 2—8 зл., з удержанням — від 5—17 зл. денно. До найбільших пансіонів належать: „Львігруд“ — власність З. У. С. Заведення Суспільних Обезпечень), „Дом офіцерські“, „Дім Учителів“, „Дім Урядників“ і розкішний пансіон-готель „Патрія“ власність Яна Кепури. Купелі парові й боровина — по 3—6 зл. Як бачимо, не кожний з нас може собі на Криницю дозволити. Води до пиття: „Зубер“, „Ян“, „Головний“, „Слотвинка“, „Юзеф“, „Кароль“ і „Боцянувка“. Розривки: театр, кіно, двічі денно концерт симфонічної оркестри на парковій площі, дансінги й прогульки. Є де подіти гроші.

А тепер гляньмо на лемківську Криницю — село. В день празника Петра й Павла зайшов я на відпуст у Криницю — село. Церква мурована й досить велика. Зате всередині така непривітна. На престолі штучні квіти, коругви без окрас-лент. Це вплив о. Медвецького, котрий у достоїнстві храм своєю присутністю. Його вітала процесія, був шпалір і триумфальна брама з написом

(трьох колірним) „Витай нам Владика“. Співав хор, дуже слабенький, бо чимало чужинців заходить до церкви і слухає нашої відправи. Хтось рішучо повинен подбати про репрезентативний вигляд як церкви, так і про відповідно зорганізований хор і обстановку.

Посходились лемки з доколичних сіл. Одні називають себе „руснаками“, другі — українцями — головню ті молодші. З розмови з ними виходило, що перед виділенням Лемківщини із перем. дієцезії було наکش. По церквах на престолах були вишивані обруси, на коругвах гарні жовто-блакитні ленти. Тепер, на приказ о. Медвецького все те усунули. Люди нарікають на т. з. лемківський буквар, незрозумілий для народу. Більшість домагається живої української мови. На перешкоді такі свої доморослі „руські“, які форсують цей буквар. Біля церкви продавали медалики М. Божої на жовто-блакитних стяжочках і люди масово їх купували. За церквою, на дорозі, повно ярмарочних буд з різним крамом, усяка дрань. Продавці — самі жиди.

Проти церкви читальня ім. Качковського. Обдрапаний, брудний будинок, стоїть мов на „журячій лапці“. В сінях столик заложений як кимись книжками. Заходжу туди з цікавості. Якихось двоє „панків“ сидить при тім столику й оферують мені друковані язичієм збірники колядок і молитвенники зперед... 1890 року.

До того хотять мені ще продати триколірові російські відзнаки - ко-

найвибагливішу
господинню
вдоволяє

МИЛО

ЦЕНТРОСОЮЗУ

карди й медалики зі „зізду талергофців“. Ось чим торгують „свої“, — тому не дивота, що біля них пусто. Так і видно, що лемко не дуже кваліфікується до такої читальні. (Тут варто зазначити, що випадково під одною будкою надібав я наші молитвенники, писані українською мовою й апробовані перем. єпископом. Ці видання мали тут очевидно успіх). В селі ні кооперативи, ні іншої якоїсь своєї крамниці. Це тут жидівський монопол. Жиди заробили на празнику великі тисячі а „руські“ патріоти пхають людям „передпотові“ книжки.

Криниця - живець це чужий острів серед корінного лемківського моря. Криниця - село ще протиставиться заливові, хоч до його винагородження прикладають руки й чужинці й головню свої запродавці. Тверда вдача й непохитність лемка, його природне тяготіння до української збірности, жадоба живого українського слова такі великі, що дотепер якось відбиває цей подвійний наступ. Чи довго? — це залежатиме передовсім від помочі, що її лемко, зовсім зрештою слушно, чекає від свого щасливішого брата. І таку поміч мусимо йому якнайскорше дати.

О. Мікула.

— 0 —

Українська греко-катол. церква в Маластові.

Чи Ви пробували вже

„ПРАЖІНЬ“

Якщо ні —

то купіть сейчас і спробуйте,
бо це дуже смачна і здорова
кава для дітей і для старших!

Вирабляє кооп. фабрика домішок до кави

„Суспільний Промисл“

Львів — Богданівка ч. 30.

Мандруймо по рідних селах.

(Дальше про Велику Ростоку)

Точніші вісти про початки села Великої Ростокі знаходяться у візитачійному протоколі Перемиського українського Єпископа, Максиміліяна Рила, який в 1781 р. звітував тодішню ростокську церкву св. Димитрія. В тім протоколі Єп. Рило наказує росточанам, будувати нову церкву, бо візитувана, деревляна, побудована в непамятних часах, від своєї старости і вогкости прозить упадком. Якщо числити існування тої, невідомого віку, ростокської церкви тільки на 250 літ, від тої візитачії, то Ростокка існувала вже в 1500 р. або ще скорше. В дійсности Ростокка мусіла повстати ще перед 1345 роком, бо з того року вже маємо згадку про існування Ростокки. Теперішню таксамо деревляну і св. Димитрія церкву побудовано на іншому місці в 38 літ по візитачії Єп. Рила, т. е. в 1819 р. Будова й вигляд теперішньої ростокської церкви є, по тихже візитачійних запис-

ках, зовсім подібна до тамтої старої.

З інших, написаних про Ростокку, грамот довідуємося, що Андрій Олоцький, ростокський парох за дозволом власника Навоевої а граб'їного на Вишнину Станислава Любомирського, купує, в 1636 р. для ростокської парохії за 100 тодішних золотих „Павлівську рілю“.

Опісля його наступник Яків Олоцький вносить до граб'їного Йосифа Любомирського, просьби на затвердження купна тої рілі та набутих привілеїв і граб'ї Йосиф, окремою грамотою, затверджує йому набути привілеї. Між іншим дозволяє йому виробляти горілку.

У Ростокці були дві коршми, одна на шовдистві а друга над селом на „Бялій“ (назва надана властителями коршми).

Під таким магнацьким омофором мусіли проживати тодішні ростокчани.

Прожили та гомін Хмельницького, який відбився об лемківські гори, не забув заглянути і до Ростокки.

Її вибрали собі на зимівлю ті з доколичних сіл, лемки, котрі на зов Хмельницького, підняли проти магнатів і жидів „зрушку“.

Підчас тої зимівлі напали на них несподівано, мабуть на донос якогось Юди, магнацькі війська і вони мусіли втікати на Угорщину.

В 1936 р. мешканець Ростокки, Семен Жовнірчик, приготувавши місце під садок, докопався на грубокости одного устра двадцять центиметрів в землі до якихось кісток. Порпаючи в них видобув кілька більших кістей і якусь стародавню шаблюку, котра при видобуванні з землі, розлетілася на кавалки. Він, мабуть, якраз натрапив на гріб з часів тої зимівлі. Невідомо тільки, яку зброю та чії кости порушив він з вічного спочинку? — По знесенні паньщини росточани почали поволі, від паньщиняної неволі опам'ятуватися та їх духа ще довго-довго, бо майже до світової війни вбивали обі коршми. (Далі буде). гк).

Грушка або через бавський нерозум.

(Лемківським говором).

Засадив ей до землі, гин на горбочку, іщи Гаврилів дідо, тай лишив — як то гварят — на Божу опіку.

То й нич дивного, же до так лишеної сироти в зимі запинали свої зуби заяці, але же била суха як сухітник, то втікали геть од неї. Зато в літі як ся розкудерявила — мучили ей кози й корови.

Лем една земличка не жалувала своїй вихваниці покормів.

Лем ся розконаріла над земльом, лем зачала родити грушечки, лем одквитне, ле ся на ній дакий овочик завяже — ага — чи то в день, чи то в ночи, не лем дітиска але і старши — шпурляють до ней кирмачу, товчуть остирями як даки татари, покля доедну грушечку з ней не обалять.

Правда, покля був ей газда дома, то як міг так тоту шаранчу від ней одганяв, але, як го біда вигнала зо свого кута до світа, глядати хліба, а його дітиска тіж розишлися гев, ту, нету, одговди кождий сусід виробляв собі до ней претенсії, кождий ся до неї присвоював.

Не одну юж вона, виділа, й пережила на свою віку, але такого як

гнеска то іщи, на правду, не виділа, ни не чула

Юж з лів годинки буде, як Євка Підпалена на ню, аж до самого вершечка, і хамрала грушки за пазухи, а недовга потім, мусіла Євку взіркнути ей сусідка Єфроска Напалена, бо вилетіла тіж під грушку й до Євки:

— Ти... поштос там вишла? Зиход з грушки! А Євка: — Зний мя... гев! Така твоя грушка як і моя!

— Ти... зиходиш з грушки чи ні? — Поцілуй мя... гев! Розкаж мі! — сипала сой як з рукавів.

Єфроска переконалася, же Євку таким з грушки не рушит, тоді назбирала собі ріжного калідру каміня, підішла вище, на горбок, (же би бив ліпший диштанц й альов — обстрилювати Євку, на грущі, шарпелями. І, видочно, котрисий мусів Євку шарпнути по ребрах, бо до гвалту почала з грушки, на землю, зиходити.

В тим часі — напевно — дітиска донесли Євкіному Павлови, што ся на грущі діе й він скочив своїй жоні на поміч. Кой нона борзіцько втекла дохиж й аж в лісі дали сой обі баби духа при соснянках. Єфроска достементно стала Євку, аж до кирви.

Пішли в процесі; Євка заскаржила за побиття Єфроску, а сеся нону за образу. Панове мецяти —

Іцикштайн і Ляйбеншпіц — поробили гарди скарги. Три рази юж ставали сторони перед судом та за кождну разом справа зоставала віддалена —

Аж за четвертим разом, як зложило ся так, што обі сторони дістали свої процеси на еден день то хтовди закликали, на салю розправ, перше, процес Єфроски протів Євки, іщи раз перепитали, як то било. Мецяти між свое зробили: Євку, за побиття Єфроски, на сім днів гарешту з завішиньом кари на три роки.

Так закликали зас процес Євки протів Єфрески і по тих самих церемоніях засудив сонд Єфреску, за образу Євки — на сім днів гарешту з завішиньом кари на три роки.

А кошти процесів присудив понести кождий стороні сама собі свої, і видиганяв зо суду преч.

Не могли же предякуватися Господу Богу — престрашени присудом обі неприятелики — зато, же не трея їм іти, до буцигарні, тих сім днів покутувати, а оба їх хлопці, кождий з осібна, рахували кілько котрий котрому вказав.

Зас я питаю вас шитких: Хто тому шиткому винен?

Бесідуйте, як хочете, а я гварю, хибаль бабський нерозум. Лем бідна грушка нич не винна.

Тойсам.

Роман Антонович.

7)

Як говорив Бескид.

(Продовження).

Не будем, не будем овес косиц
Пойдзем на Чорштин жовтов шаблев косиц
Кракают гаврони в долині над нами
Пискають воробце не бойце ся, хлопце!

Було глибоке пообіддя. Килим широкий цергівської полонини, немов завішений двома кінцями до старих ялиць на краю ліса в горі, котився легко на долину й щезав на краю дебри. Зеленів усмішкою. Згибом під гору ледви помітним ходом підсувалася чорна отара овець, поперегикана білими острівцями тут і там. Як хмарина чистім небосклоні, відрізнялась вона від гірської зелені і так як оця хмарина на небі губить на своїй дорозі космики білі й на лазурі неба біжать нові рантушки, так і тут на поляні відривались менші чорні точки від отари і мережали краї отари.

Це паслися Юркові вівці. Три великі собаки-вівчарі сиділи з настороженими вухами і доглядали. Не гонили собою. Вівці паслися спокійно.

Під ялицею стояв, припертий до неї Юрко. Тримав свою сопілку в губах і грав такої, що за душу брала — сумної та дивився на долину. На Завадку, село на правому березі Яселка і ген під обрієм на Мшану. Понад молодий сосновик і гай з ліщини, дивився на отце сільце і бачив його як на долоні. Розсілась малими хатками попри вузьку доріжку, що бігла коло Церкви. Всі вони, ці хатки з продряглими від моху кришами, тулились мов сирітки бідні. Не чути було гомону в селі. Як би там не було людей.

Він був рано у Завадці. Така вона бідна, бідна видалась йому. Вона насправді була бідна, як всі лемківські села. Небілені давно присьби посоловіли. Зі страху немов. Зелені криші похилились. А люди там? Подерті свити, босі. Очі зармячені блистіли склисто й ховались під повіки, щоб не дивитись в очі. Бо встидно було. Замурзані пастушки за гусьми вганяли над потоком, а менші їх брати і сестри плакали. Бо матері й батьки по горах за малинами ходили, або у панський двір пішли там панщину відробляти.

І тепер, коли дивився на Завадку, бачив усе те, чог ніхто не зобачив би голим оком. Бачив тепер те, що бачив ранком. Його сопілка грала, плакала неначе, і він зітхнув. Глянув на сонце і груди його залебеділи:

— Ти, сонце Боже золоте, чому глядиш на нашу нужду? Чому за гори не майнеш?

Та сонце не відповідало. Здавалось захмарило усміхнене обличчя і бігло чим дуж до заходу на обрій.

А груди Юрка лебеділи далі:

— Її колись у нас небуло. Всі гори, дебри були наші. Не гори лиш, а рівнини по той бік гір. Оті самі, що бачив їх, як років з три тому назад з Фільком з Королика і Ваньом Семаневим із Тарнавки по вівці у Семигород ходили. А вони широки ген, безкраї... А що тепер? У гори нас загнали. І бори, полнини відібрали, обідраними, босими лишили.

О, небеса широкі! Чому красучтесь ви тим, що в нас усе позабирали?...

Вівці зайшли під ліс у горі і пси збиралися їх завертати. Зчинилась метушня. Юрко оглянувся. Отара клубилась і розбігалась і знову збилась

у громаду, заки не успокоїлась. і вже скоріш як до гори котилась килимом у низ.

І Юрко далі при своїм співучім веретені снував нитки...

Завадка тихо оживала, почала дихати боязко передвечірнім гомоном. Побачив ті худі корівки і кози, що похиливши голови ішли в обори ночувати. З лісів вертали матері з повними кошеллями ягід для пана. Де-де, люльки мов закурили, задирили стріхид имами, що клався ген понад хатами й вигукували тут і там. Початок вечора в селі ішов.

І небеса темніли. Лискуче сонце, немов налякане Юрковими болючими словами скоріш, скоріш йшло, щоб ближче до обрію, що біг почерез щовб закритим лісом.

Що робить Марока?... Юрко про Мароку тепер думав. З'явилась золотим сонцем в його уяві. Якраз тепер. Та люба Марока... Люба дорога... Ще більш дорога ставала йому вона, окутана вогнем страшної небезпеки, що розгорівся довкруги неї в останніх днях. Вогнем чужих і своїх. Як біла квітка уродлива, буйна у квітнику колихалась, а до неї простягався ліс нечистих рук.

Марока... сирітко моя...

аЖдні, рухливі очі Васьки. Вони добра не ворожили. Ще більше по вчорашньому погромі.

Смеркало. Сонце втікло за щовби і залишило небосхил без свого світлу. Збудився вітер, пострибав і негодували пошумами старі ялиці, що він посмів поруїнувати благу гірську тишу та перешкодив слухати вечірніх гомонів села звідти з низу.

Запугутів пугач.

Юрко спертій до ялиці з сопілкою в устах прокинувся від мрій, що бігали кругом його й сідали вже по ньому всьому.

Пугу-у-у, пугу-у-у!...

Собаки забрехали. Поглянув на отару. Вона вже двічі заверталась і у низу над деброю була та неспокійно то розбривалась, то збивалась до гурту.

Собаки вже на добре розбрехались, скомліли неспокійно і жалібно почали вити.

Що сталося?... Невже?...

Юрко прочунав, сховав за пояс свою сопілку. Солодкі мрії поховались по кущах, за смерековими стовбурами і боязко дивились, що буде далі...

Розглянувся. Там пригасав обрій і темнішало, а ген зпоза смерік, що прикривали щовб старої Цергови горіло небо. Хвилина, що — все дуж і дуж.

Пожежа червоніла.

Збіг до овець із вірними, старими вівчарами Бровком, Паном і Мицом, пустився заганяти їх до загороди.

Пожежа? В Дуклі де? Роги? Сипків хутір?

До загороди булоб лизько. Йї коли вівці були вже за тином, лишив на сторожі своїх собак і майнув стежками під гору. Як доходив на вершок Цергови і глянув над деброю, одягнутою в зеленій малинник, униз, побачив усе як на долоні:

В низу горів Сипків хутір.

Скипів. Не чув нічого. Ані чваркого гомону кінських копит, що котився гостинцем до Дуклі і відбивався від старої Цергови, ані гульні, яку учинив вітер. Поправив фузію на рамені, за поясом поправив ніж і деброю крізь малинник як стій пустився в низ.

(Далі буде).

Юліян Тарнович.

Історичний словник Лемківщини.

(Продовження).

Зимниця (Зімниця — Зимниця), оселя на південній захід від міста Березова, між річкою Стобницею та Вислоком, відома вже в 1437 році.

Злоцьке, українське село, віддалене 3 км. від Мушини в Сандецькій Землі, з українською греко-католицькою церквою святого Димитрія, збудованою в 1873 році, відоме в XV. сторіччі.

Змигюрод, місто, віддалене 6 км. від Перепримки в Ясельській Окрузі. (Ширше буде окрамо..)

Зубрик, українське дочерне село парохії Жегестів, з українською греко-католицькою церквою святого Євангелиста Луки, збудованою в 1885 році; колись самостійна парохія. До Мушини 23 км. до Нового Санча 37 км.

Ізби, українське село, віддалене 27 км. від Грибова, 58 км. від Горлиць; з українською греко-католицькою церквою святого Луки, збудованою в 1888 році; відоме в XV стріччі. Цікаві згадки про події в Ізбах описані в книжці Єроніма Аноніма „Шибеничний Верх“ та окремі історичні згадки в праці Ш. Маровського під наголовком „Святек Божи й жице на нім“, Ряшів 1871).

Івонич (Івоніч), лікувальна оселя на шляху між Римановом і Коросном, положена 410 метрів над рівнем моря; гаряче джерело „Белкотка“, копальні нафти, чотири бромово-йодові солянки; лікування ревматизму, золотухи (скрофульози), кривухи, склерози, туберкульози кісток і суглобів, пранців (сифіліс - люес), нерв'ових, жіночих і деяких шкірних недуг. (Гляди: Ілюстрована історія Лемківщини, Львів 1936).

Іздебки, велике українське село, котрого долішній кінець має свій костел і населення при лат. обряду. В Іздебках українська греко-католицька церква Положення Риз Богородиці, збудована в 1660 році, відновлена в 1890 та 1928 році. До міста Березова 12 км., до залізниці в Динові 18 км. На місці, де сьогодні стоїть костел, колись була церква; в 1593 році тодішня власниця Динівщини Вайовська перемінила греко-католицьку церкву на костел і перетягнула багато греко-католиків на римокатолицький обряд. Іздебчани, позбавлені насильно своєї церкви, ходили довгий час до української греко-католицької церкви у Волоші (Володж). Мимо всего Іздебки згуртовані при своїх народніх культурно-освітніх та економічних установах. (Гляди: Ф. Коковський: Східніми межами Лемківщини, Львів 1937.).

Іловать (Іловате), український присілок Межибріддя (1 км.), віддалений понад 4 км. від Сянока.

Казимірівка, польське село коло Березова; наводимо для азбучного порядку.

Камяна, українське село, віддалене 8 км. від Лабової, 38 км. від Нового Санча; з україн-

ською греко-католицькою церквою Пресв. Матері Параскевії, збудованою в 1806 році; поселене в часі загального поселяництва західних Карпат у дуже далекій давнині. Перша записана історична згадка про Камяну — це 1636 рік, про заснування українського греко-католицького приходства в тому селі.

Камяне, українське село, дочерне парохії Полонної (4 км.), з українською греко-католицькою церквою Вознесення Господа Нашого Ісуса Христа, побудованою в 1881 році; колись самостійна греко-католицька парохія. До Сянока понад 25 км., до Буківська 9 км.

Кам'янка, українське село коло Дуклі (8 км.), дочерне парохії Риманівської Завадки, з українською греко-католицькою церквою Перенесення Мошей святого Отця Ніколая, збудованою в 1922 році. Стара церква побудована в Кам'янці в 1702 році перестояла до 1922 року. Населення цього села автохтони, що в цілості придержуються всего, що цінне з діда прадіда. До залізниці в Івоничі приблизно 25 км.

Карликів, українське село, віддалене 23 км. від Сянока, 5 км. від Буківська, до залізниці у Шавному 7½ км.; з українською греко-католицькою церквою святої Великомучениці Параскевії, збудованою в 1840 році; це село поселене в XV. сторіччі, зразу звалось Короликів.

Квятонь, українське, дочерне село Устябського (3½ км. віддалене від парохії), з українською греко-католицькою церквою святої Преп. Матері Параскевії, збудованою в 1841 році, віддалене від Горлиць 28 км. Поселене в XV. сторіччі на основі волоського права.

Кізілівка (Кізілівок), польське село віддалене 4 км. від Опарівки біля Стрижева в Коковській Окрузі.

Кінське, українське село, віддалене 25 км. від міста Березова, від Сянока 20 км., з українською греко-католицькою церквою Преображення Господа Нашого Ісуса Христа, збудованою в 1927 році. Стара церква в Кінському згоріла в 1912 році (правдоподібно з підпалу). (Гляди: Ф. Коковський: Східніми межами Лемківщини, Львів 1937).

Климківка, українське село, віддалене 18 км. від Горлиць, 6 км. від Ропи; з українською церквою Успення Пресвятої Богородиці, збудованою в 1914 році. (Цікаві згадки про це село знаходяться в книжці І. Шараневича: Короткий огляд дїбр руської церкви, в оригіналі: Жут ока на бенєфіція косьцола рускего).

Климківка, польське село, 2 км. на захід від Риманова; копальні нафти.

Клопїтниця, українське дочерне, 2 км. віддалене село від української парохії в Перегримці. До Ясла 20 км., до Змигороду 7 км.

(Далі буде).

Наша Сандеччина зблизька.

ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВЕЛЬНИЙ ОГЛЯД.

Знаємо, що майже головним продуктом нашої Сандеччини є дерево й що на той наш продукт-скарб наставили свої голодні пащі жидівські тартаки. Як тут деревний промисл „відходить“ про це, найкраще, посвідчить число тартаків. На 41 сіл нашої, теперішньої, Сандеччини є 31 тартаків. З того 21 водних та 10 парових. По власности 11 водних тартаків належить до лемків, 3 водні й 3 парові до поляків, 7 водних і 7 парових до жидів. Однак майже на всіх тартаках, крім декількох, ріжуть жида. Тут ще треба згадати, що тартаки наших людей в порівнанні з жидівськими й польськими це бідацтво.

Складів катульок (паперівок) є, виготованих на нашу Сандеччину 16. Власники складів — жида.

Як бачимо, то рух на наших 41 сандецьких сіл великаньський. Сотні, тисячі наших сандецьких дерев періщать пили жидівських тартаків і склади катульок. Скільки їх властители мають доходу? Хто його знає! Хиба жидюга зрадить, як йому їде інтерес? Ми тільки знаємо, що бачимо, як жида властители, чи арендарі тартаків та властители складів катульок багатіють, будують камениці, вілли, то що.

Гей, гей! Милий Боже! Чи вже нема на таку „ситуацію“ ради? Таж пробі! Громада великий чоловік! Правда, що незгідливий, нерозумний, безвільний, але чи не має на це рятунок? Є! — Освіта! Спільні сили — ідея! Як що 80 господарів з Нової - Веси, 20 з Крижівки, 40 з Великої Ростки, 40 з Лося зложить тільки по 60 зл. то буде 10.800 зл. З такою сумою вже можна розпочати тартаккооперативу.

Це саме: Котів, Лабова, Лабівці, Угрин, Матієва, Складисте, Мала Ростка, далше: Королева Руська, Богуша, Болцарева, або: Фльоринка, Вафка, Поляни, Берест, Перунка і Чорна, вкінці: обі Мохначки, Тиліч, Мушинка і т. д.

Чи буде збут на наш деревний продукт? Хахаха! Хто шукає той найде! Чи поконаємо жидів? Хахаха! Як село за селом, господар за господарем, не продасть жидові, ні „шайстка“ дерева, ні одну катульку, то щож тоді буде жидюга, на своїм „латрі“ „чухав“ овою суру, чи свою бороду?!!

Гей гей! Громадо, громадо! Ти справді великий чоловік але... но, най вже це слово піде за ліси, за гори і до нас більше не вернеться.

Або ще той збут дерева. Гей, люди, люди! Наші брати, там на сході, не мають, так як ми, дерева, але за те мають більше збіжжя. А там, у Львові „Центросоюз“. А від чогож він там? Він повинен навязати з нами сталий контакт. Ми їм: дерево, лешки, дрова а вони нам: гроші, збіжжя, чи штучні погної. Правда, що добре?!

Спробуймо своїм продуктом самі орудувати!

Невичерпані, попросту, зложати піску в Поворознику, Новій-Веси, Лабові, Матієві, та Фльоринці аж просяться, щоби виробляти з них цементові дахівки, каналові рури, і т. п.

Заложення кооперативних цеголень, для потреб наших сіл, також простягає до нас руки, хоч, на жаль, ми нічого собі з цього не робимо, бо під теперішню пору в селах нашої Сандецької Лемківщини, на виарендуваних, чи куплених від сандецьких лемків є 5 польських цеголень; 4 кератові чи ручні, 1 парова; та 3 кератові мають лемки.

Під торговельним оглядом з початком цього року було по селах нашої Сандеччини, крім трьох літницьких містечок, 83 крамниці товарів мішаних, з того 43 жидівські, 7 польські приватні, 1 „Кулка Рольнічого“ а 32 наших людей.

Кооператив, у нашій Сандеччині є 17, з того 12 наших, 5 „руських“ (3 кооперативи, 2 їх філій).

Дальше, одна жидівська гарбарня й одна пекарня нашого громадянства.

Товарі, як приватники так і кооперативи, до своїх крамниць, набувають у жидів в Новому Санчі, а по части в Грибові. Справді зі зростом національної свідомости, у сандецьких лемків, та зрозумівня клича: „Свій до свого і по своє“ головню наші кооперативи й націо-

нально свідомі приватники справа джують наш товар з „Центросоюзу“ або таки просто з наших фабрик, так що: мило, пасту до обуви, паперці, тутки, шевські кілки, свічки, гребені, зеркала, батерії до лямпочок, цикорію, каву, і т. д. вже, у наших кооперативах і національно свідоміших приватниках, у нашій Сандеччині стало купити. Це похвальне і гарне діло! Однак цього ще замало! Наші сандецькі кооперативи і національно свідомі приватники повинні, цілковито, зірвати торговельні звязки з жидами, і, спільними силами, створити у відповідному та доступному місці свою гуртівню.

Тут, в нашій сандецькій кооперативі є ще одно „але“ і то „фундаментних“ але, а саме:

Як кооперативне право, так кооперативна ідея узнає і наказує, що кооператива є на те, щоби ведучи спільне підприємство, дбати про добробут й освіту своїх членів.

А цього, власне, нашій сандецькій кооперативі бракує. Бо чи може бути таке, щоби склепар кооперативи, на жадні просьби членів цієї кооперативи, не випозичив з багатой, та у відповідних властях зголошеної й дозволеної, бібліотеки книжок?

Чи можливо, щоби „підкольтнені“ члени Кооперативної Управи відписували наші часописи, оправдуючи своє поступовання браком грошей та нічого собі не робили з інших часописів?

Чи можливо, щоби „роюрені“ крамарі, лід носом управ робили, в нинішніх часах тисячні манка?

Чи можливо, щоби до кооператив впроваджати продажу алькоголів?

Чи можливо, щоби члени кооперативних управ за те, що беруть від жидів до кооператив товарі, брали від них хабарі?

Чи можливо, щоби приватники й кооперативи брали, за деякі товари, 440% зарібку?

Очевидно, що ні! По сто разів ні! Й ще раз ні! Та ні!!

Як кооперативний закон так кооперативна ідея наказують, що кооператива, щоби вона була кооперативою, не сміє бути шайкою визискувачів.

Що приватник увесь свій дохід зі своїх торгів „хамрає“ на свою

1000 нових покупців

знаменитої пасти

ЕЛЕГАНТ

дасть працю

1-му безробітному, що є Вашим братом!

Коли у Вашій хаті хтось курить то зверніть йому увагу, що кожний український курець вживає тільки

ТУТОК І ПАПЕРЦІВ

„КАЛИНА“

з української кооперативної фабрики „Будучність“ в Тернополі

„батьківщину“, але кооператива не є приватником.

Кооператива промадала надлишок з її торгів має вертатися її членам у різній формі.

Тут, головні, в тім чого, найбільше її членам бракує — отже — освіти. Тож її зворот повинен, тут, відбуватися у формі друкованого слова — бібліотеки, а не у формі фунта муки, чи літри жидівської маляги.

Тому не всі „клепки“ на своїх місцях, у своїх головах мають члени такої кооперативної управи, котра шкодує гроша на надруковане слово для своїх членів.

Висліди скоро покажуться.

Чим більше будуть кооперативні члени обчитані, у своїм слові, тим краще буде розвиватися кооператива, а де членам буде бракувати світла, там кооператива, скоро переміниться у „ріднду кешеню“ й розлетиться.

Тож уважаймо, бо на ніщо нам здадуться всі багатства, коли будемо темні, то й при багатстві будемо бідні й безсильні. Ми будемо при „воді“ та будемо кричати: води. Ми будемо при „хлібі“ та умremo з голоду!

Відносно приватних крамарів то: приватником, котрий старається бути національно свідомим, поширає рідний промисл, ширить кругом себе національну свідомість, спомагає рідні культурно-освітні установи, таким приватником треба лише радіти, та його попірати. Натомісь кожний приватник, що торгує тільки на свою „батьківщину“, тоді він різниться від жида лише тим, що жидом не є та на попертя не заслуговує. (Далі буде).

— 0 —

Березівський повіт.

Хто хоче знати, як мають виглядати зразково ведені під громадянським оглядом села, нехай переїдеється по березівському повіті. Дороги там добрі, кращі як у Сяніччині, гарна околиця, ідете поміж ярами, декуди лісом, понад потоками або понад срібнолентим Сяном.

Переїжджаєте через Небоцько. Яблінку, Дидню, що ще в XVII ст. втратили український характер. У Крем'яній старенька церква держить ще при собі кільканадцять греко-католиків. Чергове село Невістка має ще тепер гр. кат. 1 дітей у школі.

Дальше слідує: Селиська, Володж, Гута, Воля Володж. Відразу бачите, що в цих селах є кермуюча рука громадянина, якому не байдуже, чи парохіяни потонуть у чужому морі, чи будуть жити власним життям. У цих селах є власні Народні доми, гарні церкви, Читальні „Просвіти“, кооперативи, у Володжі Районова Молочарня, що міститься у величавому Народному Домові, у Селиських ще й Кружок „Союзу Українок“ під енергійним проводом громадянки Стецикової. Установи дуже чинні, усюди ки-

пить життя, працюють з великою ідейністю й посвятою. Дивується незвичайній енергії та рішучості громадянства, що при своїй незможности виказує незвичайну посвяту для народньої справи.

Щоби громадяне такими були, треба їх на таких виховати, а можна їх виховати!

Невеличка громада Вара коло Селиськ згуртоване при Кружку Рідної Школи. Воно належить до парохії Глудні, де живе неструджений о. Декан Іван Жарський. У Глудні теж свідомі громадяни. На кожному кроці слідно 50-літню працю провідника парохії о. Декана Жарського: гарна церква, розмальована в народніх мотивах, добрий хор, Народній Дім з Читальнею „Просвіти“ і кооператива.

ВДОВИ І СИРОТИ тих мужів і батьків, що були забезпечені на життя, найбільше можуть сказати про те, чим була життява безпека заключена їх батьком в Товаристві „КАРПАТІЯ“.

ЧЕРВІНКА СВІНЕЙ

Щіплення охоронні і лічничі — тільки сироватка і культура фірми

„SEROVAC“

СП. з О. О.

Львів, вул. Сенаторська ч. 5.

Телефон 201-07.

Поучення висилається на бажання.

Переїдете серпентини і чудовий шпильковий ліс, у полудневному напрямі опинитеся в Іздебках. Це велике село, около 3000 мешканців, з того одна третя часть українців і тут є Народній Дім, у ньому Читальня „Просвіти“ й кооператива, що має філію на східньому кінці села.

Звідси у східньому напрямі переїдете до Улюча. Це велике село громадяни мають у себе різні господарські та освітні установи. Тепер приступають до будови Народнього Дому.

У всіх тих громадах замітне велике та щире привязання до греко-католицької церкви й до української народности, довіря до своїх власних сил, єдність, послух провідникам. Усі вони відчувають, що треба дбати особливо про дітей, про їх виховання.

Мешканці березівського повіта — не є лемками. Їхня природа, вдача та культура відмінна від лемківської.

Нові
КНИЖКИ

Василь Пачевський: ІВАН МАЗЕПА з додатком гетьманського вірша „Всі поскою щиро прагнуть“. Видання Т-ва „Просвіта“ ч. 7. (липень 1937).

Хліборобська Молодь, видає Т-во „Сільський Господар“ у Львові. В 7. числі за липень 1937 р. передова стаття п. н. Сянік — вірний сторож наших границь.

Роман Рейнфусс: ЛЕМКОВЕ, Краків 1936. (Етнографічний опис).

„Відродження“, ілюстрований журнал Українського Протиналькогольного й Протинікотинного Руху, Львів . 7-8, 1937.

„Учительський Голос“, ч. 7-8, орган Т-ва „Учительська Громада“ в Ужгороді „Наша Школа“, педагогічний часопис (журнал), Ужгород.

„Кооперативна Родина“, економічно-суспільний місячник, ч. 7-8. Львів, ул. Технічка 1.

Вирівнюйте передилату та присилайте належитість за книжки!

ПОЛЯНИ КОЛО КРАМПНОЇ.

Село Поляни є досить убоге й мале. Забірає воно десь до 300 хат. В своїм часі була тут єдність (одна парохія). Селяни своєю власною силою в році 1913. будували за о. М. Феленчака церкву і в короткому часі поставили таку святиню, що в цілій Галичині не знайдеться їй рівна. Світова війна в 1914 році перервала будову, наша церква зістала невикінчена, а ще до того воєнна хуртовина багато принесла для неї шкоди.

Та на жаль по війні наше село опинилося в агітації за переходом на незавидне православ'я. Відступили від греко-кат. церкви, яку будували. Відступили від кат. віри, в якій родились і хрестились самі та їх батьки, а пішли на схизму.

Наша половина, яка зісталась при церкві, нині не може приступити до викінчення Дому Божого без чужої допомоги. Через те Комітет при церкві ухвалив добровільну збірку на викінчення церкви. В тій цілі звернувся до староства в Коросні з проханням о позволення на перепровадження в повіті збірки. Староство дало дозвіл на переведення в своїм повіті збірки.

Коли визначений Комітетом збірщик вступив до дра С. Возняка, адвоката в Коросні, та просяв його дещо жертвувати на полянську церкву, тоді згаданий адвокат спитав: Чи то є оперте на правді? А коли я відповів, що так, адвокат дав одного злого, як жертву та власноручно записав до призначеної на це книжки. В тій хвилині запитав мене: Як ся має в Полянах наш народ? Який народ? (питаюсь). Наш рускій! Ви певно не руснак, коли не знаєте за який народ питаюся. Шкода злого, що я дав на церков. Та більше не говоріт нікому, що не належите до руского народа, — бо як де скажете, то постараясь о відбір зізволєння на збірку.

Дорогі читачі: Що має спільного релігія з політикою? Греко-католицька Церква є Божа, бо її установив сам Ісус Христос.

Що варта така жертва, що її випоминається? Яке свідоцтво пише про себе такий добродій? Отже памятайте деякі ще неосвідомлені як-

слід громадяни Полян і других сіл коло Коросна — що староство в Коросні дає дозвіл на таку велику ціль як наша греко-католицька церква — а „великий защитник“ (він права рука риманівської трійці й криничанських „божків“) грозить, що подбає про відбір цього дозволу. Оце найкращий примір галицьких „Сталінів“ — які по фарицейські торгують честю нашої Лемківщини. Обережно з такими „панамі“!!!

Сусід.

КОСТЕВА КОЛО ДИНОВА.

Дня 3. липня ц. р. працювало наше село на вічний спочинок бл. п. Дмитра Деркача. Це був селянин-патріот, який не словами, а ділами засвідчував свій патріотизм. Коли наша читальня „Просвіти“ тинялася в комірнім, він подарував свою площу під будову читальняного дому. І нині на тім місці пишається вже гарний читальняний дім. Від давна провадив в селі свою крамницю. Ціле своє життя йшов прямою дорогою, тому добув собі загальну любов та довіря. В похоронах взяло участь ціле село та двох священників, а то о. Турчановський та о. Шевчук. Похоронами бл. п. Дмитра Деркача занявся Виділ читальні, бо це був просвітянин та великий добродій нашої читальні. Хай рідна земля, яку так любив та для якої так трудився, буде Йому легкою.

ВАПЕННЕ БІЛЯ МАЦИНИ.

У Вапеннім, коло Горлиць мешкав свідомий українець з Придніпрянщини, бувший старшина Української Армії, Володимир Квітко, зі своєю дружиною Надією. Недавно помер він. Коли найближчі покійника вдалися до православного пароха, то цей замість сповнити свій релігійний обовязок, почав „політикувати“ й доказувати, що „України не било, нет і бить не может“.

ФЛЬОРИНКА КОЛО ГРИБОВА.

В селі Фльоринці Ново-Сандецького повіту жидівка Вайдінгер поводилася гейби в Палестині, або в большевії й лає українців. Але на таких сьогодні найлюбяльніших і

найвірніших „обивателів“, а завтра червоних комісарів — ми маємо одна добру раду: Не купити в неї ні за одного гроша, ані нічого не продати — то вона не тільки присяде, але й вибереться зі села. Ану спробуймо громадяни!

ВАНІВКА КОЛО КОРОСНА.

Це велике й гарне українське село могло б багато зробити для себе й для загальної культурної справи, якщо ванівська молодь перестане блукати по манівцях. Впрочім, це відома річ, що в кожному українським селі є багато здібчих, підприємчивих і порядних одиниць. Але ці одиниці повинні себе відшукати та злучитися до організованої праці. Не буде тоді перший гірний верховодити в селі. Не буде пияцьких бійок, авантур, проклонів, щезне з села так звана партійна нетерпимість, що від віків держить наші села у тьмі кромшньої темряви та запоморочує народне життя. Кожний, хто тверезо думає, бачить сьогодні (хиба, що не хоче бачити!), до чого так зване галицьке москвофільство загнало наш народ.

Саме в таку глуху вулицю, що на її шляху багно, гниль, упадок усього, що цінне та культурне. Тому й ванівська молодь повинна взятися до іншої — як досі — праці. Погляньте на близьку Вам Бонарівку, як гарно працює там молодь. Чи бачили Ви Ванівчани, як вправляє в Бонарівці товариство „Луг“? Варто, щоб Ви подивилися! Самі розсудіть, що Бонарівчани українці для себе працюють, а не для когось. А у Ванівці що діється?!! Час протерти очі, найвищий час!!!

ПОЛЯНИ КОЛО ЯСЛИСЬК.

В селі Полянах Суровичніх вїйт збірної громади стягає неправно в селян податки за псів. Хоча податок належить тільки за панських покоевих псів і тоді, коли є їх на господарстві більше чим один.

ВИСЛЧОК, ПОВ. СЯНІК.

Наше село, як це спочатку здавалося, почало виявляти досить добру охоту в ділянці організаційно-культурно-освітнього життя.

В 1932 році засновано в нас, за почином свідоміших людей нашого села, читальню т-ва „Просвіта“. Грунт і почуття потреби своєї читальні й бібліотеки у громадян нашого села зродила — заснована ще

Купуйте тільки
найкращі шевські кілки
ДЕНДРА

Фабрика
у
Львові

вул.
Потоцького
ч. 85 а.

в 1927 році за ініціативою тодішнього завідача парохії Всч. о. А. Злупка — кооператива „Верховина“, тому, що в ній почали люди що вечора сходиться, та при нагоді своїх дрібних закупок, почали інтесуватись книжкою і часописом.

Отож, у цьому, 1937 році, минає саме 10 літ від заснування в нас кооперативи та 5 літ від заснування читальні.

За ці роки свого існування, ні кооператива, ні читальня не сповнили як слід свого завдання та не дали сподіваних успіхів ні під оглядом моральним ні теж під оглядом матеріальним.

Коли шукати за причиною цього невдядного стану вказаних товариств нашого села — то вона находиться не так у невідомості, як радше у недбальстві, лінивстві та затраті почуття обов'язків деяких провідників читальні й кооперативи.

Кооператива має тепер 80 членів, між якими більше як половина є з неподобов'язаними уділами. Не ліпший стан членства мається й у читальні, де на 60 членів, велика частина, це також самі паперові члени з залеглими вкладками.

Читальня має досить гарну бібліотеку, що містить около 150 томів популярних та досить цікавих книжок, але молодь і старші шукають розради у шпиритайці.

Схаменіться, в цьому, для українського народу так важному часі, будьте людьми, бо лихо вам буде! Беріться до праці в своїй читальні й кооперативі; не допустіть до упадку ваших рідних установ!

Покиньте вживати смердюху денатурат, ви старші провідники читальні й кооперативи! Не згіршуйте злим прикладом вашої молоді, яка повинна, від вас, як провідників культурно-освітнього життя села, одержувати якнайбільше духової піддержки, та яку ви своєю батьківською опікою повинні справити на праву путь, для праці в користь вашого села й цілого українського народу.

Йоган Фрай:

ЗА ДУШУ ДИТИНИ.

Практичні виховні вказівки. За дозволом Видавництва переклав з німецької мови м-р Ярослав Чума. Львів 1937. Накладом Генер. Інституту Католицької Акції, стор. 72, ціна 0,70.

Ділянка виховної праці серед широких верств українського громадянства не тішиться властивим зрозумінням. Мало хто з родичів як слід підготовляється до обов'язків виховника своїх дітей.

Справою цією займаються по школах вчителі, званево підготовані донеї. У нас майже немає легких змістом а повних щоденних правд книжок з цієї важкої ділянки людських обов'язків. Дивно що дуже часто люди звертають велику увагу на поліпшення раси кріликів чи коней, але майже ніколи не пригадуються чи виховання їх дітей є добре, чи вони самі не роблять похибки.

Дитина при народженні є таким непорадним сотворінням, що без дбайливої опіки родичів загинулаби. Цілком інакше є у звіринному світі. Поволи дитина вчиться пізнавати світ, мову. Від малих, раних тисся, нею опікуватися.

Стара наша приповідка каже: „дітей ховати, камінь глотати“. Народня мудрість віків зрозуміла, що виховання молодого покоління є тяжкою, але дуже вдячною працею. Так як до звання рільника, чи коваля треба довго підготовлятися, треба вчитися даного ремесла, так ніхто без відповідної підготовки не може братися з користею виховувати дітей. Не повинні ми говорити що це маловажна справа.

Треба повитати смілий почин Католицької Акції, що рішилася випускати малі книжечки. На перше місце покляла Католицька Акція книжочку з виховної ділянки. Книжка І. Фроя написана довголітнім виховником молоді.

Приступним а так навчальним способом говорить до нас правдивий опікун молодого покоління. Кожна сторінка каже нам про важні думки й правди вибрані зі щоденного життя.

Кожному, хто візьме її до рук, повинна ця мала книжечка принести правдиве благословенство. Радо витаємо появу книжечки Фроя „Душа дитини“. Так хотілиби, щоб вона дійшла до кожної хати.

Католицькій Акції повинні ми бути вдячними, що не жаліла труду присвоїти нам цю книжечку. Побажаним булоб, щоби подібних книжок було чимраз більше.

З них винесе користь кожний батько, опікун молоді і виховник.

Йди мала книжечко в серця читачів, розясни гущу виховних питань.

Ю. Т.

ПОСМІЙМОСЯ.

В ночі будиться жінка та каже: Іване, встань, мені так недобре. Спи, спи, та кому тепер добре.

*

Один селянин хотів зробити со-зі знимку вола. Питає фотографа кілька коштує знимка.

Два золоті, відповідає фотограф.

Одного вола. А два кілька?

Також два золоті.

А як буду на знимці я і мій віл, то кілька.

Також два золоті, мені все одно чи оден чи два воли.

—О—

Хто не присилає на час передплати, цей руйнує рідну пресу.

ЛИСТУВАННЯ

Вп. Степан Гніздур, Вільхівці: Щиро дякуємо за письмо, рахунки узгіднені заплачено по кінець 1937 р. Братній привіт.

Вп. Іван Кушнір, Франція: Ми одержали 19.60 зл., з того на передплату за 1937 рік 2 зл. як залегість, за 1937 рік 5.30 зл. решту передаємо по Ваших вказівках. Книжки Вам вишлемо незадовго. Щірі поздоровлення.

Вп. Володимир Присташ: Ви є дальше нашим відпоручником і можете дальше збирати знимки, адреси, передплати і т. д. Рахунки годяться. Привіт.

Вп. Михайло Мовчан: Щиро дякуємо, передали згідно з Вашим бажанням. Щірі братні поздоровлення.

—О—